

การศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ปี พ.ศ.2547

อนันต์ ดิสระ¹

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพรวมของการจัดสวัสดิการสังคมของศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา และเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุที่เหมาะสมของศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา จากการศึกษาพบว่า

ศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา เป็นองค์กรอิสระที่ดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุโดยมีสมาชิกเครือข่ายเป็นชมรมผู้สูงอายุระดับตำบลและอำเภอในจังหวัดสงขลาและหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งภาคเอกชนอีกมากมาย โดยที่ศูนย์เครือข่ายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีเศรษฐกิจที่ดีสามารถอยู่ในครอบครัวและชุมชนอย่างมีความสุข โดยเป็นองค์กรหลักในการประสานงานช่วยเหลือ และสนับสนุนงานระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ

ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคม ในพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายของศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา จึงเห็นว่าการศึกษาจังหวัดสงขลา มีศูนย์เครือข่ายสุขภาพฯ และมีสมาชิกมากกว่า 70 ชมรม เป็นสิ่งที่ดี และเป็น

โอกาสที่สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12 จะร่วมกับศูนย์เครือข่ายสุขภาพฯ ให้เป็นเครือข่ายช่วยทำงานด้านสวัสดิการสังคม ถึงแม้ว่าในระยะแรกจะเป็นงานที่เน้นด้านผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียวก็ตาม แต่มีแนวโน้มที่จะสามารถขยายผลไปสู่ประชาชนกลุ่มอื่นๆ ในชุมชนได้ ด้วยการจัดหากิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างวัยต่างพื้นที่ โดยใช้ประโยชน์จากกิจกรรมด้านสุขภาพเป็นหลัก

ดังนั้น ภารกิจของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12 ที่ควรจะเร่งดำเนินการคือการส่งเสริมให้คณะกรรมการศูนย์ฯ ให้ความสำคัญกับงานด้านสวัสดิการสังคม จากการขยายรูปแบบของกิจกรรมที่ให้บริการผู้สูงอายุไปสู่กิจกรรมที่สามารถให้บริการได้กับทุกกลุ่มวัย โดยในแต่ละชุมชนมีแกนหลักที่สมาชิกเครือข่ายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งสามารถสรรสร้างกิจกรรมในการดึงดูดความสนใจ และสร้างความหลากหลายให้กับสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมได้มากยิ่งขึ้นและบางกิจกรรมสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุได้ด้วย

ตัวอย่างของกิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ศูนย์เครือข่ายสามารถดำเนินการได้ เช่น การให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่กลุ่มเยาวชน การเป็นอาสาสมัครช่วยงานด้านสวัสดิการสังคม การจัดกิจกรรมเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ การส่งเสริม

¹ นักสังคมสงเคราะห์ 9, สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

ให้ผู้สูงอายุมีความรู้ในวิทยาการใหม่ๆ เช่น ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ต หรือความรู้อื่นๆ ที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษานันทนาการ การออกค่ายผู้สูงอายุ กิจกรรมการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุหรือผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนตามบ้าน การส่งอาหารหรือการดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ที่บ้าน กิจกรรมส่งเสริมการออม กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย การจัดทำข้อมูล ความรู้ เพื่อประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านสวัสดิการสังคม กิจกรรมเชิดชูผู้สูงอายุที่ทำคุณประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุได้กระจายกิจกรรมรองรับงานสวัสดิการสังคมครอบคลุมในทุกๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลจึงควรปรับปรุงแนวทางพัฒนาระบบงาน และกระบวนการบริหารดังนี้

การดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

1. ปรับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายการดำเนินงานให้รองรับภารกิจทางด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้มากขึ้น

2. บุคลากรผู้เป็นแกนหลักในการประสานเชื่อมโยงการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เครือข่ายผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ ที่เป็นสมาชิกของศูนย์ฯ ควรมาจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และมีบทบาทหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสังคมด้านต่าง ๆ

โดยบุคลากรเหล่านี้ ควรอยู่ในทุกกลุ่มของคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมนโยบายงานบริหาร และการปฏิบัติทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในระดับปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ได้แก่

- โรงพยาบาลสงขลา และหน่วยงานเครือข่าย ทำหน้าที่เป็นแกนหลักทางด้านการส่งเสริมสุขภาพ

- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12 สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานเครือข่ายเป็นแกนหลักด้านการจัดสวัสดิการสังคม

- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา และหน่วยงานเครือข่ายเป็นแกนหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ ให้มีการประสานเชื่อมโยงบุคลากรทุกหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น ให้มีการบูรณาการแผนงาน แผนเงิน และแผนคน อย่างสอดคล้องเหมาะสม

3. เสริมสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรทุกระดับ ทางด้านนโยบาย รูปแบบวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจน พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้ วิธีการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ในกระบวนการบริหารแบบบูรณาการ ให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน มีความเข้าใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีขีดความสามารถ มีความพร้อม และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ผลักดันผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าประสงค์

4. จัดกิจกรรมให้บุคลากรของทุกภาคส่วนได้มีการพบปะ เสวนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสมานฉันท์ สร้างความคุ้นเคย และส่งผลให้เกิดการประสานความร่วมมือทั้งในแนวราบ และแนวตั้ง เป็นการสร้างการทำงานเป็นทีม เพื่อเป็นแนวทางให้แต่ละชุมชนมุ่งสู่เป้าหมาย และวัตถุประสงค์เดียวกัน

5. ประสานงานนักการเมืองทุกระดับโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์

เครือข่ายฯ และชมรมผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งสนับสนุนทุนที่จะใช้ในการดำเนินกิจกรรม เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลุ่มทุนของหมู่บ้านของชุมชน และของจังหวัด

อีกทั้งการส่งเสริมช่วยเหลือผู้สูงอายุในทุกๆ ด้าน เป็นการเพิ่มมูลค่าทางความรู้สึกที่ดีให้แก่บุตรหลาน ญาติมิตร ตลอดจนบุคคลทั่วไปในชุมชน ซึ่งจะเป็พื้นฐานความนิยมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

6. ควรจัดให้มีการประชุมเสวนา มีการจัดทำสื่อ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ ทุกกลวิธี เพื่อหาทุนสนับสนุนการปฏิบัติงานให้แก่กรรมการตลอดทั้งสมาชิกของชมรมกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆ นำไปดำเนินการในพื้นที่ เพื่อพัฒนาระดับกองทุนของชมรม ให้มีประมาณที่เพียงพอต่อการสนับสนุนการปฏิบัติงานของกลุ่ม

7. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำฐานข้อมูลและทะเบียนต่างๆ ให้ถูกต้องเป็นปัจจุบันและพัฒนาโครงข่ายข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ การบริหารจัดการ การวางแผนปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลงานที่สอดคล้อง เหมาะสม และเกิดความพึงพอใจแก่ผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมาย

8. พัฒนา และจัดให้มี หรือ กำหนดมาตรฐานทางการบริหาร ทั้งด้านมาตรฐานการให้บริการ มาตรฐานบุคลากรรวมทั้งอาสาสมัคร มาตรฐานคุณภาพชีวิต มาตรฐานด้านการจัดสวัสดิการสังคม ตลอดจนการกำหนดตัวชี้วัดผลการพัฒนา และพัฒนากลไกที่ใช้ในการติดตามประเมินผล ให้มีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการพัฒนางานของศูนย์เครือข่ายส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

9. ศูนย์เครือข่ายส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

ควรประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมจัดทำแผนระยะยาว หรือแผนแม่บท ในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานของแต่ละองค์กรในเชิงบูรณาการ มีกิจกรรม งบประมาณ รองรับสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมุ่งสู่เป้าหมาย วัตถุประสงค์รวมของโครงการ และทุกหน่วยงานได้มีการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังไว้อย่างชัดเจน เพื่อนำแผนแม่บทใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน การประสานการปฏิบัติพร้อมพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ก็จะบรรลุผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12 และสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดสงขลา

หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นเครือข่ายของศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา ควรมีการเพิ่มบทบาทเพื่อให้การประสานงานการจัดสวัสดิการสังคมของศูนย์เครือข่ายมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา ได้รับบริการและสิทธิประโยชน์จากกิจกรรมที่ศูนย์สร้างสรรค์ ทั้งในปัจจุบันและในระยะของการขยายกิจกรรมในอนาคต โดยควรกำหนดบทบาทของสำนักงานฯ ดังนี้

1. ดำเนินการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในแนวดิ่งทุกระดับ จัดทีมงานในแนวราบทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ความรับผิดชอบ และประสานการปฏิบัติงานกับศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา พร้อมสร้างองค์ความรู้ ในลักษณะของการส่งเข้ารับการอบรม ศึกษา ดูงาน สร้าง

กระบวนการเรียนรู้จากเอกสาร พฤติกรรม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ตามที่มีอยู่จริงในพื้นที่เพื่อให้บุคลากรเหล่านี้ เข้าใจ และมีจิตวิญญาณในการปฏิบัติหน้าที่

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับพื้นที่ จากชมรม กลุ่มผู้สูงอายุ และข้อมูลภาพรวมของศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลาพร้อมจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ วางระบบให้พร้อมสำหรับการนำไปใช้ และควรจัดทำข้อมูลในลักษณะแผนที่ภูมิศาสตร์ เพื่อสะดวกและเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้วางแผนในการปฏิบัติงาน และใช้ติดตามประเมินผล

3. ประสานงานหน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพเพื่อดำเนินการบูรณาการแผนงานจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ เพื่อร่วมกำหนดกิจกรรม จัดงบประมาณรองรับ ตามระยะเวลาดำเนินการ และหน่วยงานรับผิดชอบ พร้อมกำหนดวิธีการ ประเภท

กิจกรรม ลำดับการปฏิบัติงานให้เอื้อประโยชน์รองรับสนับสนุนซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งผลักดันให้แผนงานที่ร่วมประสานกับศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

4. จัดฝึกอบรมเสริมสร้างอาสาพัฒนาสังคมให้ครอบคลุม และจัดให้มีอาสาพัฒนาสังคมให้ทั่วทุกพื้นที่ เพื่อเป็นสื่อกลางในการประสานแผนปฏิบัติงานการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน ทั้งในส่วนที่เอื้ออำนวยต่อผู้สูงอายุและกลุ่มวัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

5. ประสานความร่วมมือกับศูนย์เครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา ร่วมกำหนดให้มีคณะกรรมการ หรือทีมงานการติดตาม ประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน แล้วดำเนินการติดตาม ประเมินผล ในรูปแบบที่เหมาะสมเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งขยายผลงานที่ร่วมดำเนินการตามแผนให้เป็นรูปธรรมกับเครือข่ายอื่นๆ ต่อไป

